

Magyar Népművelés

Fejérvármegye Népművelési Bizottságának, Testnevelési Bizottságának, a vármegye
 kir. Tanfelügyelőjének és az Általános Tanítóegyesületnek hivatalos lapja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Székesfehérvár, Ferenc József-tér 9. sz.
 Megjelenik minden hó 15-én.
 Kéziratokat nem adunk vissza.

Felelős szerkesztő:
 b. NEMES ERNŐ.

Előfizetési ár:
 Egész évre 2 pengő.
 Hirdetéseket megállapodás szerint vesz fel a kiadóhivatal. — Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatal címére küldendők.

A magyar népművelés ünnepe.

A magyar rónán a tavaszi verőfény zöld ruhába öltözteti a kizsendülő vetést. Az avar alól felemeli bimbó-fejét a virág, a levegő megtelik az újra ébredő természet életet adó erejével. Tavasz van.

Alig egy évtizede még, hogy a magyar kultúra nagy nyarán megindult a magvető munka és ma már a magyar nemzeti fejlődés tavaszát éli. A szorgalom, a tudás életet adó napja sugározta be a magyar rónát, bemosolygott a faluk apró ablakain s a tudomány fényét, melegét öntötte a földes szobák lakóiba. A magyar kultúra nagy rónáján kizsendült a tavaszi vetés, amelyet úgy hívnak, hogy népművelés.

Az egyszerű kunyhó ablakán beröppent, sugár televény talajra lelt. Ahol a multban csak az eke fényes vasa hasította a földet, ma már betüsorok törnek a lelkek ugarját. Az ősi magyar föld, a faji televény az ujjá ébredő természettel együtt ünnepel. A kultúra szántóvetői, a népművelési vezetők az évtizedes munka után megállnak a barázda szélén, a parlagon heverő magyar lelkek ugarján, derék munkát végeztek, kiirtották a bojtortját, a tövist s nyomán az ígéret zöldje sarjadt ki. Tavasz van. A kultúra tavaszának ünnepi évfordulóját üljük. Az avar alól felemelte bimbós fejét a virág, az elismerés virága.

A kultúra szántóvetői megállnak egy pillanatra, hogy a hála és szeretet melegével ünnepeljék a népművelés vezérét, dr. Nevelős Gyulát, kit a Kormányzó Ur Ófőméltósága

miniszteri tanácsossá nevezett ki. Dr. Nevelős Gyula miniszteri tanácsosnak a neve összeforrt a népművelés fogalmával, ki a magyar nép kulturájának fáradhatatlan apostola. Egyéni kiválósága, rátermettsége predesztinálta arra a magasztos hivatásra, amelyet benne a kultusz kormány felismerve, élére állította annak az igen fontos, kulturális ténykedésnek, amely a népiskolákkal egy színvonalon a magyar faj kulturális felemelését célozza.

Trianon elszakította bányáinkat, a szűk határok közt pusztulásra szánt nemzetnek egyetlen bányája maradt meg, a magyar lélek.

A magyar lélek, ez a félig kiaknázatlan arany bánya alapja nemzeti életünknek, fennmaradásunknak. Ha ebből az arany bányából, a magyar lélekből fel tudjuk hozni a tudománnyal vértezett, hazaszeretettel átitatott magyar egyedeket, akkor a trianoni mohácsi vészből is van még feltámadás. A nagyobb kultúra acélnál erősebb ellenségeink fegyverével szemben, mentő hid gazdasági halálraitélségünkből, amelyen át újabb ezerébe mutat az út. — Megmenti a magyar lelket, tudománnyal felvértezni az iskola falán túl is — az egyetlen program pont, amely a szebb jövő lehetőségéhez vezethet. Ezt az eszmét vitte diadalra a népművelésnek fáradhatatlan apostola, dr. Nevelős Gyula miniszteri tanácsos.

Amikor most az eredményt, a nagy eredményt jelentő munka derekán öröm könnyekkel ünnepelnek a népművelés egyszerű katonái, az ünneplésben részt kérnek az egyszerű lel-

keknek a légiói is, akik előtt a kultúra bányászta megnyitotta a tudomány, művelődés tündérvilágát. De együtt ünnepel velünk, az ünneplőkkel Csonka-Magyarország minden hű fia.

Láthatatlan ezredek sorakoznak a népművelési kulturmunka után a falvakban. A tudományból, a nemzeti öntudatból ércfalat vertek Trianon körül. A magyar ugar virágos kertté lett és ezek a virágok, a tudományban gazdagodott magyar nép, meleg szeretettel ünnepli a népművelés nagy kertészét, dr. Nevelős Gyulát. Tavasz van. A hála, a szeretet napja, a köszönet szivből fakadt sugarát hinti a népművelés kinttett vezérére. A magyar tavasz az eredmények színes virágait hinti az intézményes népművelés uttorójának és lelkes apostolának lábai elé. Kivánjuk, hogy az Isten sokáig éltesse a magyar haza üdvére és javára. *b. N. E.*

A tanító az irredentizmus szolgálatában.

Ma minden igaz magyar embernek egy szent közös nagy feladata és célja kell, hogy legyen: a régi, dicső Nagymagyarország feltámasztása és annak a legerősebb nemzeti alapon való újjáépítése. Ha minden magyar embernek ez a célja, mennyivel inkább kell, hogy az legyen a magyar tanítónak.

A magyar irredentizmus az ezeréves, csonkított Magyarországhoz való fanatikus ragaszkodás, illetve annak ápolása. Ha a franciáknál egy aránylag kicsiny terület elszakításáért is ötven éven át táplálkozott az iskolában a revanche eszméje, akkor nálunk — amikor valósággal szétvagdosztak bennünket — szükségszerűen be kell vonulnia az irredentizmusnak a közélet minden terére és így természetesen és legfőképpen az iskolába is.

Azt az irtóztatós sebet, melyet az ugynevezett győzők hazánk testén ejtettek, behegedni hagyni nem szabad. Itt nem lesz feledés útján való gyógyulás soha, lemondást ne várjon senki a magyartól soha. Amit a balszerencse tőlünk elrabolt, azt törhetetlen hit és erő visszaszerezheti ismét, de amiről önként mondunk le, azt örökre elveszítettük. Hogy tehát irtóztatós sebünk begyógyulhasson, arra csak egy orvosság van: ezeréves hazánk területi épségének teljes és tökéletes visszaállítása. Önkéntelenül felvetődik tehát a kérdés, hogy milyen szerepe legyen az iskolának a területi integritás visszaállításának? Van-e valamely lehetősége és módja annak, hogy a magyar tanító tanítványainak lelkébe kitörölhetetlenül belevesse Magyarország oszthatatlan egységének tudatát? Van. Belevinni a legerősebb magyar irredentizmust a népiskolába. Az elszakított részekről külön tanítani hazaárulás. A magyar iskolának megcsonkított Magyarországról tudomást venni nem

szabad. Az elszakított részekről csak mint ideiglenesen megszállott területekről szabad beszélni. A következőkben végig kísérem tehát a tantervet az egyes tantárgyakon, azok fontosságának sorrendjében.

Földrajz. A területi összetartozandóságnak legvilágosabb bizonyítékát Magyarország hegy- és vízrajzi térképén mutathatjuk be. Ez a koronatanu. A megszálló államokra nézve hegyeink és vizeink született irredenták. A Kárpátok hegyrendszere mintegy átöleli, bezárja az ország legnagyobb részét, kényszerítve mintegy az ölében élő népeket arra, hogy a területén egységes életet éljenek. Mutassuk meg a tanulóknak a térképen, hogy az egész földkerekségén — a sziget- és félsziget országokat kivéve — egyetlen országnak sincs ilyen természetes határa. Mily szépen szemléltethető az alföldek és hegyvidékek egymásra utaltsága. Legyen bár arról békeszerződés, a magyar gyermek ne tanulja azt úgy sohasem, hogy Arad, Pozsony, Komárom, Kassa, Szabadka, Zombor, Ujvidék, Zágráb, Fiume stb., oláh, cseh, szerb és olasz városok, hogy Erdély, Délvidék, Felső- és Nyugatmagyarország idegen államok területei, hanem ezen részeket csak ideiglenesen bitorolják rabló szomszédaink. Tépje ki szívet az a lélekkufár, aki úgy tanítaná, vagy egyáltalán nem is tanítaná ezeket a részeket, aki megtagadná eddigi működését, s megalkudna a jelen helyzettel. Nem, ezt igaz magyar tanító nem teheti. Még akkor sem tehetné, ha kötelezve lenne rá. Ellenkezőleg, az elrabolt területeket ép oly részletességgel és még nagyobb szeretettel kell tanítani, mint a birtokunkban levőt.

Oláhország iskoláiban már a háború előtt úgy tanították a földrajzot, hogy Oláhország területe a Tiszáig terjed, de a magyarok bitorolják Erdélyt a Tiszáig. A szerb iskolákban pedig olyan térképekről tanították, melyeken a Bácska és Bánság Szerbiához tartozó területeknek voltak rajzolva és a tankönyvekben az ellenségtől ideiglenesen megszállott területekként szerepeltek, melyek visszaszerzésére és rablókkal való leszámolást közelinek jelezték. Hát mi nem jogosan, sőt a legszentebb kötelességből tehetjük ugyanazt, amit rabló szomszédaink jogtalanul tettek?

Történelem. A multat megváltoztatni nem lehet. Legyen bár száz trianoni békerongy, azért ezután is Nagyváradon pihen Szent László, Kolozsvár adta Mátyás királyt és nem Kluj. Gyulafehérvár lesz ezután is Hunyadi János sirhelye. Nagyszalontán született Arany János, Segesvárott bolyong a világszabadság lánglelkű dalnokának, Petőfinek szelleme és könnyes szemmel a magyar Golgota: Arad felé száll a 13 vértanuért megrendült lelkünkéből a kifakadó sóhaj: akár átengedik azt a »határon« az oláhok, akár nem. Csáktornya, Pozsony, Komárom, Kassa, Munkács, nekünk ezután is ugyanaz marad. Ezen városok mindegyikéhez ezeréves dicső történelmünknek egy-egy darabja fűződik. Még lelkebben, mint eddig emeljük ki a megszállott területek történelmi nevezetességei és azzal együtt azt

a rengeteg véráldozatot, amely ezer esztendő zivatara között fenntartotta Magyarországot. Hiszen ha összerakhatnánk a hazáért halt hőseink csontjait, magasabb lenne az a Kárpátoknál. Beszéljünk sokat a magyar nemzeti lobogóról, amely a múltat, jelent és jövőt, az egész magyar történelmet jelképezi. A lobogóban necsak a három szint lássák a tanulók, hanem lássák benne a magyar nemzet önállóságának kifejezőjét, mely nemzetnek ők is tagjai, de tagja a megszállott területek népe is. Azután ott van a magyar cimer is, felette a szent korona. Ne a megbecsülhetetlen ékszert szemléltessük a szent koronában, hanem történelmi multunkat, minden tradíciókat, nemzeti törekvéseinket, önállóságunkért vívott ezeréves küzdelmeinket, mérhetetlen szenvedéseinket, mert a szent korona jelenti a nemzet minden tagját.

A történelemtanítás során erősen kell hangsúlyozni azt, hogy egyedül csak a nemzeti érzés és a nemzeti öntudat képes arra, hogy a haza épességét fenntartsa, az elvesztett részeket visszaszerezze. Ezt a nemzeti érzést az első osztálytól kezdve be kell plántálni a gyermek lelkébe és folyton-folyvást ápolni, fejleszteni kell, hogy az élet bármely viszonylatában vallja ország-világ előtt azt, hogy ő magyar.

Ének. Ahogy eddig nélkülözhetetlen volt a hazaszeretet ápolásában a dal, annyira szükséges most az irredentizmus szolgálatában. A nemzet multját emlegeti, a jelenét idézi és a jövőjét siratja a gyermek, mikor hazafias dalt dalol. Tegyük félre azért most azokat a régi iskolai dalokat és redukáljuk a hangjegytanítást. A történelmi órákon élesszük a tüzet a honfoglalás, tatárjárás, török-hódoltság lantos énekeivel, az örökszép kuruc dalokkal és a világháború sok szép harcias vagy szomorú dalával. Csendüljön fel a magyar dalban a tárogatók bus hangja, hogy a megszállott területeken nyugvó magyar hősök panaszát, tettekre hívó szózatát halljuk felzokogni a gyermekek ajkán, hogy ezzel is erősítsük azon fogadalmunkat, hogy e területekről lemondani nem fogunk soha.

Gazdaságtan. E tárgy szintén igen fontos arra, hogy gyermekeink fogékony lelkében felébresszük és állandóan ébren tartsuk az irredentizmus eszméjét. Értessük meg velük, hogy gazdasági szempontból a megszállott részek a szabad rész nélkül az elsorvasdás útjára kerülnek. Egymás nélkül meg nem élhetnek. A gyermek meg fogja érteni azt, hogy a megszállott területek elzárása miatt van ez a rettenetes drágaság élelmi, ruházati cikkekben. A gyermek nagyon önző és épen ezért nagy hatással lesz rá és buzdítani fogja a területi integritás eszmei harcosává lenni.

A költemények közül különösen azokat eleve-nítsük fel, amelyek tartalma a megszállott területekkel van földrajzi, vagy történelmi összefüggésben.

Megemlékezhethetünk az írásról is, melynek szép-írási része irredenta mondatokat tartalmazza a megszállott részekkel kapcsolatban. Pl. Nem, nem, soha! Erdélyt pedig nem adjuk! Magyarország nem

volt, hanem lesz! Ki a bitorlók! Rabok nem leszünk! Ne bántsd a magyart! stb.

A fogalmazás anyaga pedig szintén kapcsolatban legyen az elszakított részekkel, hogy még az írásnál is foglalkoztassa a gyermeket az ellenállás gondolata, hogy a régi Nagymagyarországról le nem mond soha!

Számítan. E tárgy is szolgálhat az irredenta eszméknek. Nevezetesen használjuk fel a megszállott részekben levő szántóföldek, bányák, gyárak, erdők, hegységek, vizek számát, nagyságát; a tőlünk elrabolt anyagok milliárdos értékeit, sőt az elszakított tanulóársak számát is. Régi és mostani vasutjaink, vízi- és országutjaink, sürgöny- és távbeszélő huzalaink, történelmi és trianoni határunk hosszát. E területek nagysága, népességünk száma igen bő anyagot adnak. A megszállott vármegyék, városok, községek számát stb., így tartsuk ébren a gyermekben a történelmi Magyarország nagyságának, gazdaságának érzetét és a hozzávaló ezredéves jogunkat.

Befejezésül. Fojtsuk el már csirájában a lemondásnak még a gondolatát is, zárjuk lakat alá a kishitűséget, a viszálykodást, a pártoskodást, az ugynevezett magyar átkot. Kezet kézbe, vállat vállhoz vetve, egy szent eszméért lángoljon szivünk, lelkünk az eljövendő, dicső és boldog Nagymagyarországért és fanatikus hittel és erős elszántsággal kiáltsuk, hogy: Nem, nem, soha! Csonkamagyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!

Irredenta.

Valamikor...

*Valamikor, régen azt mondták felőlem,
Hogy nagy pazarlója vagyok az életnek,
Hogy nem jól rendezem életem folyását,
Mert araini szoktak ott, ahová vetnek.*

*Lelkem szinaranyát, fényes, gazdag kincsét
Szórtam telekézzel s boldog voltam, hogyha
Mosolygásban, könnyben, hálás, meleg szóban
Aprópénzre váltva visszakaptam néha...*

*Éveknek mulása bút, gondot, bánatot,
Nélkülözést hozott csendes hajlékomba.
A mosoly elfogyott a könny annál több lett,
Vidám nóták helyét sóhajtás pótolja.*

*Nem fáj énnékem, hogy hideg, üres a ház,
Nem veszem én észre, hogy a ruhám kopott,
De agyonfojtogat az a kínzó érzés:
Hogy én most senkinek semmit nem adhatok.*

K. Alexy Panna.

Rajzoktatás multja és jövője.

A rajz a legősibb tudomány, visszanyulik a kőkorszakig, nyomát találjuk a barlanglakó kőérc köreinek díszítésében. Ebből a korból maradt emlékek szerint a legmagasabb fokát az ötujju ló és a rénszarvas ábrázolásával éri el. Akkor még csiszolt kő hegyével karcolták az őslakók a barlang falára, edényeik szélére az emberi lélek alkotnivágyásának próbálkozásait. Vármegyénkben, Pákozdváron talált kőkorszaki leleteken már eléggé fejlett fokú rajztudás a cserépedények díszítése. Az emberi tudománynak részei voltak az első próbálkozások, amikor a szem útján kapott behatások tudattá formálódtak. A térből vett ismeretnek rögzítését a kőkorszakbeli ember kezdetleges kése, tűzkőből pattantott nyilhegye, csontból csiszolt tűje kezdte meg. A rajz és az ábrázolás volt a kezdő lépcsője annak az utnak, amely végül a mai civilizációhoz és kultúrához vezetett. A sziklára vésett kezdetleges ábrázolások, a cserépedény díszítések a mult homályába vesző őstörténelemnek halványan pislákoló mécsesei a ránk maradt házieszközökkel és fegyverekkel együtt.

A természeti tárgyak másolásából, a rajzból fejlődött ki a későbbi írás. A magas kultúrával bíró népek, kihalt fajok műveltségéről hűségesen megőrizte a rajz, a hagyományokat. Amikor a monda-világ zürzavaros utvesztőiben egy-egy földből kiásott város romjainál tanácstalanul állott meg a tudomány, mindig kíségetett, biztos irányt jelölt meg a romokban talált sziklákra és cserépekre vésett rajz. Az egyiptomiak kulturális gazdaságának a piramisok kolosszusainál is hatalmasabb emléke a falaikon ránk maradt rajzírás. Lévéen az ábrázolás a legközvetlenebb nyelv, nemzetközi kapocs a népfajok között.

A rajznak leegyszerűsítésével készült a későbbi rovás, görög-, latin- stb. írás. Az ókori népeknél csak azoknál fejlődhetett magasra valamely tudomány, ahol az ábrázolás is hasonló fokot ért el. Csillagászat, építészet, multidőkbéli remekeinek bölcsője volt, fejlődésében, mint az árnyék, követte nyomon és erősödött együtt kultúrával.

A történelem előtti idők cölöpei a ránk maradt rajz hagyományok, egyetlen fix pontok, amelyhez a kutatók a valóságot köthették. Ami Herakles kezében a pamut gombolyag volt, ugyanaz a rajz a tudós kezében, aki a mult laborintusait járja.

Mégis a közeli mult tapasztalatai azt igazolták, hogy a közoktatási politika keveset törődött ezen tudományi ággal és kézség fejlesztésével. A torna, szépírás és rajz a nem éppen szükségesnek tartott tárgyakat alkották a középiskolai és elemi iskolai tantárgyak között. Azóta nagyot fordult a világ, — a két hamupipókéből, a rajzból és a tornából, — nemzeti fontosságú tárgy lett, a tapasztalatok ezt igazolták, mert az egyik a test, a másik a lélek edzését szolgálja.

A technika óriási fejlődésével, a gépkorszak előnyulásával az elvont képzetek bonyolult rend-

szereben csak úgy igazodhatik el a tanulni vágyó elme, ha az ábrázolás mankójára támaszkodik. Egy gépkolosszus erő kifejtési és erőátviteli szerkezetének megértéséhez mulhatatlanul szükséges, ha az elme nyomon követi a papírra vetett segédvonalakat. Ehhez pedig rajz-készségre van szükségünk. De vegyük az ipar bármelyik ágában, — a véső, kalapács, fűrész stb. munkáját a rajz előzi meg, — kezdve a kapanyéltól a komplikált gépekig.

Az iparban, már pedig ma az ipar korszakát éljük, a vetőgéptől kezdve a traktorig, az elemek ereje vállalja az emberi és igaerő munkájának a nagyobbik részét. Már pedig a gépek működésének ismeretéhez a rajzon és a rajzkészségen keresztül vezet az út. Az egymásba kapcsolódó fogaskerekek munkáját könnyebben tudja követni az, akinek rajz-készsége a papíron való ábrázolással segíti az elme képzetének kapcsolását. Így tehát nemcsak az ipari szakiskolákban, a műgyetemen kell vezető tárgyként kezelni a rajzoktatást, hanem az elemi és a középiskolákban is, mert ennek a képességnek fokozottabb fejlesztését a mai kor megkívánja, mint nélkülözhetetlen segédeszközt.

Igaz, hogy a rajzkészség bizonyos fokig tehetőséghez és rátermettséghez van kötve, de a rendszeres és fokozottabb rajzoktatás az erősen fogékony gyermeki lélekbe fokozatosan belenevelheti az ezirányú készséget. Feltételezve, hogy az újszülött agyának sejtjeibe a szülők képességeinek fogékony-sága átöröklődik, rendszeres nevelés révén az oktató kitermelheti a rajzkészséget a reá bizott generációban. Természetesen ezen a téren nagy szerep vár az iskolán kívüli népoktatásra is.

A rajzzal eddig, mint a technika és a tudományok segédeszközével foglalkoztunk — az acél-sinnel, amelynek vágányain robot a technika (ma már 2—300 kilométeres sebességgel). A rajzkészség fejlesztésének és rajzoktatásnak az izlés finomítása, az érzés nemesítése szempontjából nagy feladat hárul a rajzoktatásra. A helyes gondolatvilág kialakulásának egyik főkéllékéhez, — az esztetikához a rajzkészségen át jut el az ember. A híres kalotaszegi varrottas, matyó díszítés, a túvel való rajznak az eredménye. A magyar faji izlésnek, felsőbb fokon művészetnek, formákba szőtt esztetikának hagyományai a magyar motívumokkal ékesített túrajzok. Évtizedeken keresztül szorgos munkának eredménye a művészi munkára való hajlandóság — ma a téli munkaszüneti napokban tekintélyes jövedelmet biztosító forrás.

Ha a rajzot, mint művészi ágat vesszük tekintetbe, igaz, hogy minden asztalos inasból nem lesz Munkácsi Mihály, de a falvakban elkallódó tehetségek, Munkácsi Mihályok előbb juthatnak az érvényesülés útjára fokozottabb rajzoktatás mellett.

Az elemi iskolák tanmenete részletesen előírja a rajzoktatás módját, meghatározza az idejét is. — Célunk inkább a rajznak az iskolán kívüli népoktatásban való szerepének a megvilágítása. Ezen a téren két vezérlő szempont van, amely az elemiben tanultak ismétlésén kívül a vonalzó, körzők használatát

és a természet alaki és színes másolását tüzi ki célul, vagyis mértani és képző, iparművészeti rajz népakadémiai oktatása. A népakadémiai előadásokról pedig egy legközelebbi alkalommal.

Rajztanár.

A nagy Feltámadás!

Irta: Vadas J.

A trianoni békediktátum szivettépő kegyetlenséggel megcsonkította ezeréves hazánkat. Kiraboltak, megcsufoltak, számtalan vérző sebet ejtettek rajtunk, de egyet nem tudtak elrabolni tőlünk: a szikla szilárd kitartást, az élni akarást s a mindent felülmulni tudó hitet a jobb és szebb jövő reményében. Minden magyar, — lakjék az ország bármely vidékén is — teljes tudatában van annak, hogy megláncolva s rabbilincsekbe nyomorítva bár, de ökölbe szorított kézzel várunk kell. Várunk kell a történelmi nagy idők nagy eseményeit. Várunk kell, míg az eszme testet ölt, míg elérkezik a hőn epedett óra, a nagy pillanat, mikor a megdönthetetlen históriai igazság visszaszolgálja nekünk mindazt, amit bitorlók jogtalanul elraboltak tőlünk. De addig törhetetlen buzgalommal, lelkes munkával azon fáradozunk, hogy a fegyverek ereje hiányában kulturfölényünkkel a nép tömegének nagyobb műveltségével készítsük elő a leszámolás óráját.

A nagy Feltámadás előkészítésére kötelességünk megcsonkított országunkban nyitott szemmel járni s tisztán látni; látni azt, hogy szerte az országban, az ország külön-külön vidékein nincsen meg a lelkek harmoniája. Először a lelkek ezen disharmoniáját kell összhangzóvá tennünk, hogy csak egy cél, egy gondolat lebegessen lelki szemeik előtt: Nagymagyarország! E gondolat érzékeny csorbát szenvedhet, ha a nemtörődömség bélyegét tehetlenségünkre való tekintettel reánk nyomják. A magyar nemzetnek e fontos feladatát, mely csaknem a lét s nemlét kérdése, nem szabad csupán a mai kritikusan súlyos idők végtelenjéből tekintenünk. A meggyalázásokon, a rágalmakon felül emelkedve a jövőt kell megalapoznunk, mert hisz az irtózatos multon, a szomorú valóságon okulva ezt kétszeresen előmozdithatjuk. Távolabbi, biztos jövőbe kell tekintenünk, ha azt akarjuk, hogy a »Feltámadás« érdekében elhangzott jelszavak ne csak pusztá szóvirágként szerepeljenek. Megdönthetetlen tény, hogy szerencsétlen hazánk feldarabolásának hatása soha el nem muló, keserű nyomokat fog hagyni hosszú idők nemzedékeinek lelkében. A történelem számtalanszor beigazolta már, hogy nemcsak országokat tesz tönkre s aprít darabokra a kegyetlen erőszak, hanem lelket s nemzeti öntudatot is. A történelem lapjai számtalan analog példát mutathatnak fel, hogy egy történelmi egység helyreállta esetén a közös származás, a nyelv, a közös vatlás s a nemzeti azonosság világos tudata sem elegendő ahhoz, hogy az évek hosszú sora alatt idegen járom alatt nyögött néptömegeket egybeforrassza. Sajnos, ezt a trianoni

magyarságon is tapasztalhatjuk, mert hisz e megtépzott ország határain belül is idegen hatalmak avatkoznak jogtalanul állami életünkbe. Ez a folytonos gyámkodás a magyar lélek nyugodt életének örömteljes reményét is megingatja, mert elvitathatatlan sarkigazság, hogy a »győzők«-nek nevezett kegyetlen zsarnokok sértegetései és kellemetlenkedései a magyarban bizonyos ideig-óráig tartó keserű csüggedést eredményeznek. E siralmas állapot, a sértett turáni büszkeség a mai nemzedék szörnyű anyagi és erkölcsi vesztesége e megcsonkított magyarság osztályrésze. Ezt a bizonyos kordiusi csomót kell megoldanunk s ezzel számolnunk kell, ha azt akarjuk, hogy a nagy »Feltámadás« méltó előkészítésben részesüljön.

A trianoni Magyarország kisebb nyelvszigetelének mielőbbi magyarrátétele a ma feladata. Nem kell s nem szabad visszariadnunk a fenyegető bassus hangoktól, hanem cselekednünk kell. Itt, ezen a vérrel oly sokszor átitatott minden talpalattnyi földön élettelen s soha nem remélt erővel kell újra éledni a magyar szónak, a magyar dalnak. Egy szívvel, egy lélekkel azon fáradozunk, hogy vessünk ki magunkból mindent, ami idegen s akkor belátják hóhéraink, hogy egy oly nemzetet, melynek minden tagja ilyen egységes nemzeti és faji öntudat büszke tulajdonosa, semmiféle kényszer békével eitörölni s megfojtani nem lehet.

E kényszerbéke, e trianoni papirrongy ne csüggedést, hanem új erő, új élet születését jelentse. Jelentse az élni akarást, jelentse a megtisztult, szilárd, tántorithatatlan nemzeti öntudatot s jelentse a nagy, előkészítő munkálatokat. Dolgozunk ama szent meggyőződésben, hogy még jönni fog és jönni kell egy jobb kornak, mely a magyarok siralmas Nagypéntekjét, a magyarok Gotgotáját a magyar »Feltámadás« követi. Ezen eszme acélozza meg karjainkat, hogy a magyar őserő, a magyar alkotó tevékenység, az ősi magyar kultúra minden részlete e vezető gondolatot jelentse.

Ha ismét be akarjuk tölteni világtörténelmi szerepünket, ha tudatára ébredünk fontos feladatunknak, akkor először lelkileg kell megújodnunk; csak a belső megtisztulás, a tiszta lélek hozhatja meg e porba sujtott, megalázott nemzet jobb jövőjét. A megmaradt ország minden polgárának lelkében — ha némelyekben tudat alatt is, — de meg van a nemzet eszméjének összetett fogalma, csak ápolnunk s felvilágosítanunk kell. Sajnos azonban, hogy még ma is találkozunk külföldi bankok által megkent, gonosz indulatu ál-magyarokkal, kik az igaz magyar lelkének veszedelmére törnek, hogy a magyar nemzeti érzést, a magyar nemzeti öntudatot megmételtyezzék. Legyünk résen és álljunk őrt, hogy ártalmatlanná tegyük e jellemtelen, önző, anyagi érdekből vállalkozó átkos szellemeket. Az őr a népművelés, mely fegyver nélkül, tudománnyal óhajtja elérni magasztos célját; és el kell érnünk a végső célt, ha továbbra is az eddigi lankadatlan buzgalommal fáradozunk a népművelés továbbfejlesztésén.

Ha minden ténykedésünk egy gondolatot jelent, ha vállvetett munkával, kettőzött buzgalommal egy eszme megtestesülésén dolgozunk, akkor bizony remélhetjük, hogy a Kárpátok hegyláncait ismét a magyar trikolor ékesíti, mely fennen fogja hirdetni a megdönthetetlen történelmi igazságot: a magyar »Feltámadást.«

A vadon termő gyógynövények használata és gyógyhatása.

Irta: Sadlon S.

II.

Mint köhögést csillapító és nyálkaoldó, ismeretebb vadontermő gyógynövények közül említésre méltó: a papsajt, melynek leveleit és virágait, a kakukfűnek szárát, a pipacsnak szíromleveleit és a pemetefűnek leveles virágos szárát használják fel gyógyszerül.

Általánosan ismert és használt, keserű anyag tartalmuknál fogva főleg gyomorjavító hatása, vadontermő gyógynövények többek között a következők: az orvosi kálmos, melynek a gyökere és törzse, a gyermekláncfűnek gyökere és levele, a vidra eleckének levele, az ezerjófűnek, a fehér ürömnak, a fekete ürömnak leveles virágos szára, s végül a sárga tárnics, melynek gyökere szolgáltatja az u. n. drógot.

Különbféle egyéb, többé-kevésbé értékes vagy már kevésbé használatos vadontermő gyógynövények közül talán mindannyian ismerjük az alábbiakat, de sokan vannak közülünk, akik nem is sejtik, hogy mindezek gyógyszerül használtak. Ilyenek például: a gyöngyvirág és az ibolya, melynek virágai és levelei, a fehér akácnak virágai, az apró és nagy csalánnak levelei, a mezei árvácskának leveles virágos szára, a kis és nagy levelű hársfának virágzata, a buzavirágnak virágzata, az ökörfarkkórónak virágai, a szarkalábnak virágai, a kocsányos tölgynek és a kocsánytalan tölgynek kérge és makktermése, a fekete, valamint a gyalogbodzának virágzata és bogyótermése, a kőkénynek virágai, az apró bojtörjának leveles szára, a csipkerózsának bogyója, a békarokkának szára, a nadragulyának gyökere és levele, az erdei fenyőnek fiatal hajtásai, az árniká vagy kappanórnek levelei, virágzata és gyökere, a beléndeknek levele és magja, az őszi kikericsnek magja és gumója, az anyarozs, melyből maga a gomba, s végül az erdei pajzsika (vesepáfrány), melynek gyökértörzse képezi a növényi drógot.

Ezen nagyjából felsorolt vadontermő gyógynövények egyike-másika rendkívül értékes a gyógyászat szempontjából, de nem annyira magát a növényt, mint az abból készülő kivonatokat, festvényeket, stb. használják, melyeket a tudomány még a mai napig sem volt képes semmiféle vegyi készítménnyel hatás tekintetében kiszorítani. Így pl. az anyarozsból a gyógyszerárakban készülő kivonat, a szülészet és nőgyógyászatban szinte nélkülözhe-

tetlen vérzés csillapító hatása, rendkívül fontos gyógyszer.

A vesepáfrány gyökértörzsének kivonata, a bél-élősdiek egy fajának, az u. n. pántlikagilisztának ugyszólván egyedüli biztos hatású ellenszere. A nadragulya, nemcsak kivonat alakjában készülő kitünő gyógyszer, hanem ezen rendkívül mérgező hatású növény (mely számtalan esetben okozott már halálos kimenetelű szerencsétlenséget az erdőn-mezőn játszadozó gyermekek között, s amiért annak felismerése népművelési szempontból annál fontosabb) alkaloidája a szemgyógyászatban a szinte nélkülözhetetlen atropin. Belsőleg — persze a milligrammok tizedrészeinek adagolásával — ezen atropin elsőrendő bélműködést szabályozó és izasztást csökkentő gyógyszer.

(Folytatjuk.)

Népművelési záróünnepély Pázmádon.

Már több ízben megemlékeztünk arról a szép kultur munkáról, mely évek óta folyik Pázmádon. Ezen munkálatoknak lelke, mozgatója Papp Lajos helybeli plébános, ki a főjegyzővel s az érdemes tanítói karral sem fáradtságot, sem időt nem kímélve igaz magyaros lelkesedéssel végzi a felnőttek oktatását.

Az 1928—29. év telén is minden vasár- és ünnepnap tartottak népművelési előadásokat a felnőttek részére, mely előadások valóságos kis ünnepélyek voltak, hol nemcsak tanult a hallgatóság, hanem kellemesen el is szórakozott.

Ez idejű népművelési záróünnepély husvét másodnapján volt az ujonnan épült iskola nagytermében.

Az ünnepély Papp Lajos plébános magas szárnyalású megnyitójával kezdődött, üdvözölve a megjelenteket, Nemes Ernő népműv. titkár s Pókász Béla székesfehérvári főreáliskolai tanárt. Ezután szép irredenta költemények hangzottak el. Utána Pókász Béla székesfehérvári főreáliskolai tanár tartott tartalmas és igen érdekes előadást Trianonról. — A hallgatóság mindvégig élénk figyelemmel hallgatta s tapsorkán jutalmazta az értékes beszédet. Ezután egy levante szavalt nagy rutinnal irredenta költeményt.

Végül Nemes Ernő népműv. titkár a tőle megszokott szép beszédben rámutatott a judás nagy fontosságára, mint egyedüli fegyverre, mellyel visszaszerezhetjük elrabolt területeinket. Az ünnepély a Himnusszal végződött.

Népművelés Móron.

Mór község kulturünnepet ült szombaton, április 6-án este. A móri levették, akiknek 90 százaléka német anyanyelvű, műkedvelői előadást rendeztek és előadták a »Sárga csikó« című népszínművet, még pedig olyan pompás előadásban, olyan magyaros

tüzzel és lelkesedéssel, ami a legmagyarabb község ifjuságának dicséretére vált volna.

Ez a minden elismerésre érdemes eredmény annak a fáradságot nem ismerő munkának termése, amit a móri tantestület az iskolán kívüli népművelés terén végez. A leventeegyesület megalakulása óta a kulturális haladás szemmel látható. Először énekelni tanították a leventéket egy hangra, azután leventezenekart alakítottak, később kéthangra éneklő dalárdát, amely ma már rendes négyszólamu dalárdává nőtte ki magát.

Azután kisebb jelenetekkel, egyfelvonásos darabokkal kísérleteztek, míg végre most már igen nagy fába vágták fejszájüket, magyar népszínművet tanultak be, aminek előadása a jelenvolt előkelőségek tanúsága szerint várakozáson felül, teljesen sikerült.

Az előadás Mór községnek és környékének kulturális ünnepe volt, amelyen megjelent dr. Havranek József alispán, Nevelős Lajos várm. kir. tanfelügyelő, Pokomándy Tivadar testnevelési főtanácsnok, Ehman József testnevelési altanácsnok és Nemes Ernő népművelési titkár. Megjelent Mór község egész értelmisége és a lakosság minden rétege, úgy hogy a hatalmas terem nem tudta befogadni a közönséget.

Dr. Venczell József főszolgabíró szép szavakkal üdvözölte dr. Havranek József alispánt, Nevelős Lajos várm. kir. tanfelügyelőt, Nemes Ernő népművelési titkárt és a többi megjelenteket. Dr. Havranek József alispán megköszönte az üdvözlést, meleg szavakkal emlékezett meg azon szép eredményes munkáról, melyet a móri értelmiség évek óta végez.

Ezután a leventezenekar játszott teljes precizitással a Hunyadi indulót.

Maga az előadás olyan pezsdülő kedvvel, olyan ügyes rendezésben pergett le, hogy mindenkit meglepett és vége-hossza nem volt a tapsnak. A szereplők egytől-egyig iparkodtak a tőlük telhető legjobbat nyújtani, ruhájuk, kiejtésük egyaránt magyaros, sikerük teljes volt.

A szereplők közül nem emelünk ki senkit, mert valamennyi a legteljesebb elismerést megérdemli.

A betanítás nehéz munkáját Bizzer János, Gulyás János és Hajós Vilmos kat. tanítók végezték, a diszleteket Matusek István áll. polg. isk. rajztanár tervezte és festette, a zenekart Kaiser József zenekar oktató tanította be. A rendezés munkájában résztvettek: Freiszmutz Lajos levente főoktató, Frank Kálmán, Kellner Ferenc, Lábár István, v. Farkas József, v. Várnagy Márton, v. Kelemen István, v. Lepényi István, v. Fűry József, v. Fűry Antal, Frey János, v. Parajdi József levente oktatók.

A gyönyörű eredmény minden dicséretnél nagyobb örömet és elismerést nyújt nekik. Példa ez a vármegye igen sok községének.

Az ünnepély a »Hiszekegy«-el végződött.

Záróünnepély Ráczalmáson.

A ráczalmási népművelési bizottság szépen sikerült záróünnepélyét f. hó 14-én délelőtt 11 órakor tartotta a zsufolásig megtelt kath. kör. helyiségében.

Az ünnepélyen megjelent Nevelős Lajos kir. tanfelügyelőt és Nemes Ernő népműv. titkárt a leventék diszszakasza — élén vitéz Péter Imre — fogadta.

Az ünnepély az iskolás gyermekekből összeállított vegyeskar Hiszekegyével kezdődött. A Hiszekegy után Gellért Erzsébet szavalta szépen Gyula Diák Magyar Miatyánkját. Ezután Gönczöl Antal helybeli esperesplebános, népműv. biz. elnök meleg szavakkal üdvözölte Nevelős Lajos várm. kir. tanfelügyelőt és a többi megjelenteket, beszámolt az ez évi népművelési munkálatokról, mely szerint a tél folyamán minden vásár- és ünnepnap tartottak népművelési előadásokat.

Az elnöki megnyitó után »Mi füstölög ott a sikon távolban« és »Aki indul a csatába« című két dal következett, melyeket az iskolás gyermekek négyes kara adott elő.

Ezután Nevelős Lajos várm. kir. tanfelügyelő tartalmas beszéde következett. Még csonka hazánkat sem tarthatjuk meg — ugymond — ha megfelelő tudással, kultúrával nem vagyunk megedzve. A tudás után találjuk meg a módját annak, hogy régi határainkat nemcsak hogy visszanyerjük, de azt, amíg magyar él a földön, megvédjük és meg is tartjuk. A kir. tanfelügyelő szép beszédét szünni nem akaró taps jutalmazta.

Ezt követte Bors Ignác székesfehérvári gazd. szaktanár értékes előadása a szőlőtermelésről, melyet a közönség mindvégig élénk figyelemmel hallgatott. Majd Bódi Bözsi szavalta nagy hatással Táborny Piroska »Székely Anyák« c. irredenta költeményét.

Végül Gönczöl Antal esperes megköszönve az előadói karnak a tél folyamán kifejtett fáradságos munkájukat, arra kérte Ráczalmás lakóit, hogy a jövőben is látogassák oly szívesen a népművelési előadásokat, mint a múltban tették azt.

Az ünnepély a Himnusszal ért véget.

Népművelés Sárbogárdon.

A sárbogárdi népművelési bizottság által f. hó 7-én d. u. fél 4 órakor rendezett ünnepélyes népművelési előadáson megjelent Nevelős Lajos várm. kir. tanfelügyelő és Nemes Ernő népművelésügyi titkár.

Az előadás a Himnusszal vette kezdetét, melyet a levente zenekar játszott. Ezután Sándy János róm. kath. plebános meleg szavakkal üdvözölte a megjelenteket. Ezt követte vitéz Szarka Géza dr. leánygimnáziumi tanár tartalmas és szép előadása kis dolgok nagy tanulságairól. Ezután a levente zenekar magyar dalokat játszott teljes precizitással.

A zeneszám után Nevelős Lajos, várm. kir. tanfelügyelő magasszárnyalású, gondolatokban gazdag beszédben fejtegette a kultúra, a tudás nagy fontosságát, mint egyedüli fegyvert, mellyel visszaállíthatjuk a régi határokat.

Végül Kiss Dániel ref. lelkész, helyi népm. biz. elnök szép záró beszédében kijelentette, hogy mint a multban, úgy továbbra is szívvvel-lélekkel dolgozik a magyar kulturáért.

Az ünnepély a Hiszekeggyel ért véget.

Az utolsó akkord.

*Tipeg a templomba, ingatag a lépte,
Elgondolás arcán. Mi jár az eszébe?
Lassan megy, körül néz, elfoglalja helyét,
Görnyedt háttal várja, a mise kezdetét.*

*Homályos, fénytelen szemén a pápaszem,
Nézi az orgonát, elmerülve mélyen.
Remegő ujjakkal nyul a billentyűkhöz,
A sok használattól hátuk gidres-gödrös.*

*Felbug az orgona, ércesen, hangosan,
Reszkető éneke szerte száll komoran.
Kedves orgonája fölé borul védve,
Vaskos cseppekben hull sovány arcán könnye.*

*A homályos templom boltívei alatt,
A szuette sipok újból feljajdulnak,
Utolsó magasztos akkorddá tömörül, —
Hetven év emléke zeng rajtuk keresztül.*

*És csak néz, — mereven néz, a messzeségbe,
Ez volt az utolsó éneke, miséje,
Ugy tesz az ősz kántor, mintha imádkozna,
Billentyűkre hajol, — lágyan megcsókolja.*

Sadlon Sándorné.

HIREK.

— Felkérjük azon előfizetőinket, akik az előfizetési díjat (2 pengőt) még nem küldték be, azt kiadóhivatalunkba (Székesfehérvár, Megyeház-utca) beküldeni sziveskedjenek.

— A magyar kir. államvasutak igazgatósága Babarczy Aladár Pál okl. tanítót a pusztaszabolcsi máv. iskolához rendes tanítóvá kinevezte.

— Lemondás. Pohlhammer Sándor etyeki róm. kath. tanító állásáról lemondott.

— Kinevezés. A vallás- és közokt. miniszter Antal László ráczalmás-kulcspusztai, Kálmánné Heichler Flóra érd-simonpusztai, Vörös Lajos szolgaegyházi, Halmi Gyula dunapentelei és Kalmár Imre kislángi helyettes tanítókat előbbi beosztásukban meghagyva rendes tanítókká nevezte ki.

— Ovónői kinevezés. Borbély Erzsébetet a vallás- és közokt. miniszter a mányi közs. ovodához rendes ovónővé kinevezte.

Hivatalos rész.

Fejérvármegye kir. tanfelügyelője.

1485/1929. szám.

Tárgy: Gyermeknyaraltatás.

Tankerületem valamennyi állami polgári fiú és leány-, állami és községi elemi iskola tekintetes Igazgatóságának!

Budapest székesfőváros tanácsa a multhoz hasonlóan a folyó iskolai évet követő szünetidőben ismét 15.000 testileg legyengült fővárosi gyermeket óhajt üdülésben részesíteni.

Mivel azonban a főváros területén nincs elég kies fekvésű iskolaépület, amelyekben a nyaralásra reászoruló nagyszámú gyermek elhelyezhető volna, azért a tanács azzal a kéréssel fordult a vkm. urhoz, hogy az állami iskoláknak erre a célra alkalmas épületeit a gyermeknyaraltatás céljára engedje át és az akciót az egyházi főhatóságok figyelmébe is ajánlja.

E kérésre a m. kir. vkm. ur f. évi március hó 18-án 860—5/1—1929. szám alatt kelt rendelete értelmében felkérem a Tekintetes Igazgatóságot, hogy a főváros tanácsa által intézendő megkeresésre a megjelölt iskolaépületeket, illetve azok erre alkalmas helyiségeit a fővárosi gyermekek nyaraltatása céljára rendelkezésre bocsátani és a minden támogatást megérdemlő akció lebonyolításában a székesfőváros tanácsának és megbizottainak segítségére lenni sziveskedjék.

Székesfehérvár, 1929. április 9.

Nevelős Lajos, várm. kir. tanfelügyelő.

Fejérvármegye kir. tanfelügyelője.

1174/1929. szám.

Felhívás a tankerület valamennyi el. iskolai igazgatójához és tanítójához!

A Magyarországi Tanító-egyesületek Országos Szövetségének elnöksége f. évi február hó 25-én 42/1929. sz. a. hivatalomhoz intézett megkeresésében arról értesített, hogy a Szövetségi tagsági díjak (egy évre 3 P 50 fill.) nem folynak be rendszeresen, dacára annak, hogy az alapszabályok értelmében minden tagnak a polgári év első három hónapjában kellene azt a vármegyei általános tanítóegyesület pénztára utján befizetni.

Miután ez a kedvezőtlen jelenség arra enged következtetni, hogy a hátralékosok az egyesületi életnek nem tulajdonítanak oly fontosságot, mint aminőt az ügy érdeme megkívánna s kötelezettségeik elhanyagolásával, vagy késedelmes teljesítésével nagymértékben befolyásolják az egyesületi élet zavartalan és eredményes működését, felhívom tankerületem érdemes tanítói karának figyelmét az egyesületi élet nagy fontosságára s tagdíjfizetési kötelezettségének pontos teljesítésére.

Nagy megnyugvásomra szolgálna, ha tankerületem érdemes tanítói kara úgy mint egyéb kötelezettségeinek teljesítésében jövőben, saját érdekeit

szolgáló egyesületeivel szemben is mindig jó példát mutatna.

Székesfehérvár, 1929. március 14.

Nevelős Lajos, várm. kir. tanfelügyelő.

Fejérvármegye kir. tanfelügyelője.

1500/1929. szám.

Tárgy: Tóbiásné féle »Magyar recehimzés« c. munka ajánlása.

Valamennyi elemi és polgári iskola Igazgató-ságának!

Tóbiásné Bogárdy Angyalka szerkesztésében és kiadásában megjelent a Magyar Recehimzés két füzeté, amely munka szakszerű összeállításánál fogva kiválóan alkalmas segédeszköz nemcsak a recehimzés, hanem a horgolás, keresztöltés és laposhimzésnek az iskolában történő kézimunka tanításánál. A tanítónő bőséges mintát talál bennük, a tanulók pedig megismerik a valódi magyar stílust. Épen ezért tankerületemben a kézimunkával foglalkozó tanítónők és tanárnők által leendő beszerzésre a legmelegebben ajánlom. Egy füzet ára 3 P és a postadíj. Megrendelhető a szerzőnél Szeged, Teleki-u. 14. sz. alatt.

Székesfehérvár, 1929. április 9.

Nevelős Lajos, várm. kir. tanfelügyelő.

Több kitüntetés.

HEIN MÁRTON

legnagyobb dunántúli műhangszerkészítési terme és zongora raktára SZÉKESFEHÉRVÁR, SIMOR-UTCA 37. (Saját ház.)

Alapítva 1901.

ÚJ ZONGORÁK 1760.-, pianinók 1360 pengőtől.

Elsőrendű bécsi gyártmányok, ugyanint: HAUMBURGER, LAUBERGER és GLOSS, STINGL Original, HOFMANN és CSERNY, EDMUND LUNER zongoragyárakból. — Nagy raktár:

Harmoniumok, cimbalnok, iskolahegedűk, tokok, vonók, kisbőgők, nagybőgők, gitárok, trombiták,

Az összes hangszer-javítások és tiszta zongorahangolások szakszerűen, jótállás mellett eszközöltetnek.

klarinétok, tárogatók, fuvolák, kisdobok, nagydobok, gramfonok és az összes hangszerek

RÉSZLETFIZETÉSRE IS KAPHATÓK.

Használt zongorát veszek és becserélek.

Levente-kürtök, zenekar felszerelések nagy választékban.

TELEFON: 564.

„Magyar Király“ szálloda

étterme, bor és sörcsarnoka Székesfehérváron.

Kitünő magyar és francia konyha. Elsőrendű fajborok és Dréher-sör kapható. — Szives pártfogást kér

TOSCH KÁROLY és FIA

Magyar király szálloda, étterem és kávéház tulajdonosai.

KITÜNTETVE ARANYÉREMMEL.

Maizer István

elsőrangu kelmefestő
és vegytisztító telepének

főgyűjtő - helye

SZÉKESFEHÉRVÁR,
NÁDOR-UTCA.

PLISSÉ GOUURE!

Ha jó és olcsó

FÉNYKÉPET

akar, keresse fel

PETE GYULA

Székesfehérvár legrégebb és legnagyobb
fényképészeti műtermét

Várkörut 29. szám alatt.

Hirdetéseket

! jutányos áron
felvesz a kiadóhivatal

Székesfehérvár,
Ferenc József-tér 9. sz.